

PATRIMONI ARQUITECTURA // Joan Badia-Homs > TEXT // Josep Burset > FOTOGRAFIA

El castell de Peralta

A l'edat mitjana, formava part dels dominis feudals dels Cruïlles i ara pateix un procés accentuat de degradació. En el mateix paratge, hi ha l'església romànica de Santa Susanna.

Les ruïnes del castell de Peralta amb el pas dels segles han acabat lligades, en una ferma aliança, amb els masos del petit veïnat sorgit dins de l'espai de la fortalesa medieval.

Vora del límit del costat nord del territori declarat d'interès natural de les Gavarres (PEIN), el barri del Castell de Peralta és al cim d'un petit pujol, una elevació suau, a 2,5 km. al sud de Peratallada, vora del camí d'origen antic que des d'aquesta vila s'endinsava per les Gavarres en direcció a Fitor i altres llocs. Fins fa poc, era un conjunt heterogeni i atractiu d'arquitectura popular, que ha quedat malmenat definitivament per les noves edificacions 'de pedra' i les pseudo-restauracions que s'hi han permès (estil segona residència de nou ric, si se'm permet la definició). I també per l'enrunament progressiu i la degradació dels sectors del castell que encara es conserven.

La seva torre, esberlada, era una fita del paisatge que sempre havíem contemplat els vianants de la carretera de Girona a Palamós. Aquesta torre de planta rectangular, massissa i ferrenya, considerada dels segles XII o XIII, és l'element destacat del castell. És situada al caire

d'un cingle o gran talús, en part artificial, al costat de llevant del recinte mural del qual queden restes diverses, amb llenços espitllers i l'entrada a ponent.

Ningú no recorda la torre sencera perquè ja fa molt de temps que havia perdut el mur de migdia i les voltes interiors. A l'inici de la dècada de 1990, el mur de llevant va caure estrepitosament cingle avall, davant d'una generalitzada indiferència. Només les façanes de tramuntana i de ponent de la torre, la darre-
ra amb la característica porta enlairada, encara es mantenen dempeus, no sabem per quant de temps.

El castell de Peralta, docu-

mentat des del segle XIV, era possessió dels senyors de Cruïlles: una petita fortalesa subsidiària del gran conjunt fortificat de Peratallada, la capital dels seus dominis feudals. Per la seva estructura, tant de la torre com de les restes del recinte defensiu, recorda el castell d'Esclanyà, un altre domini baix-empordanès dels Cruïlles, prop del seu important castell de Begur.

Un castell protegit, però en ruïnes. El castell de Peralta, com totes

les fortificacions del territori de l'estat espanyol, està protegit per un decret de 1949—que no ha estat revocat—, el qual determina que «s'impedirà qualsevol intervenció que alteri el seu caràcter o que pugui provocar-ne l'enderrocament». Actualment figura en el llistat de castells i monuments protegits d'arquitectura militar de la Generalitat de Catalunya amb el registre R-I-51-5907.

Tot això, com hem vist, no ha pas impedit que les ruïnes del castell siguin cada dia que passa més 'arruïnades' i que hagi caigut la meitat de la seva interessant torre de l'homenatge. La protecció legal del castell de Peralta ha passat de llarg. Però aquest

Dues imatges de la interessant torre romànica del castell de Peralta.

fet inacceptable i llastimós encara el podríem arribar a entendre. Davant de l'immens patrimoni cultural del país és difícil salvar-ho absolutament tot. La manca de sensibilitat cultural dels polítics locals, la negligència d'alguns ajuntaments, pot haver fet inevitables alguns desastres puntuals com el que comentem, en monuments que no són pas cabdals dins el conjunt del patrimoni del país. És ben possible. Però això, que per si mateix ja és inacceptable i contrari a la Llei del Patrimoni Cultural Català, s'afegeix, en el cas de Peralta, a unes intervencions molt greus. En els darrers anys s'ha permès la restauració excessiva, o reconstrucció de caire folklòric i pintoresc, que ja hem esmentat abans, d'un parell d'immobles del sector meridional del castell, a més amb la introducció de murs nous de pedra que emmascaren els testimonis de la fortificació medieval. El més lamentable ha estat l'eliminació de les restes del llenç de muralla del costat de migdia, amb una filada d'espitlleres, que es conservava en una alçada de certa consideració. ¿Qui va donar permís per cometre aquest disbarat en un element protegit del nostre patrimoni cultural? ¿El projecte tenia la preceptiva autorització del Departament de Cultura de la Generalitat? Costa de creure!

Els membres de l'actual govern del municipi que continua mantenint el topònim impropï i ridícul de *Forallac*, haurien d'explicar per què s'ha permès la degradació de les interessants restes del castell romànic de Peralta, peça notable del nostre patrimoni, al vessant empordanès de les Gavarres 🏰

↳ L'església de Santa Susanna de Peralta

Fent camí des de Peratallada, una mica abans d'arribar al castell de Peralta, passada la font, en el fondal de la riera de la Revetlla, trobem l'esglésiola de Santa Susanna de Peralta –que no hem de confondre amb la parroquial de Sant Climent de Peralta, a l'altre costat de la carretera que va de la Bisbal a Palamós. El castell i l'església propera, amb les masies i el paisatge de l'entorn, els conreus i el bosc dels repeus de les Gavarres, formen un conjunt d'un encís ben especial. Malgrat les agressions al patrimoni històric que hem comentat, el paratge mereix una atenta i pausada visita.

L'església de Santa Susanna conserva l'absis semicircular, a l'extrem de llevant, i part del mur meridional de la nau de la construcció romànica del segle XI, amb un parell de finestres de doble esqueixada i les lesenes o faixes llombardes decorant el parament extern de l'absis esmentat. Al costat nord hi ha la base d'una torre-campanar també romànica, que no es degué acabar de construir. Damunt seu s'aixeca un esvelt campanar de cadireta de dos arcs. La part restant de l'edifici correspon a una reforma del segle XVIII.

La patrona és, sens dubte, la 'casta Susanna' del llibre de Daniel, que va ésser acusada malèvolament d'adulteri per dos vells luxuriosos que s'havien amagat al jardí on ella es banyava nua. Susanna forma part de la riquíssima mitologia carolíngia. Segons una llegenda medieval, havia estat enterrada a Jerusalem, on l'emperador Carlemany va trobar els seus ossos i els va donar, com a preuada relíquia, a l'abadia de Sant Serni de Tolosa. Com sol passar, hi ha una transposició o duplicitat amb una altra Santa Susanna, màrtir romana del segle III que hauria estat decapitada per ordre de Dioclecià.

Santa Susanna de Peralta sembla que no ha estat mai un temple important. Potser aquesta és la seva gràcia. Des del segle XIV es documenta com una simple capella que depenia de la parròquia de Vulpellac, destinada al servei dels habitants del seu poblat de masies escampades 🏰

La petita església de Santa Susanna de Peralta conserva bona part de la construcció romànica.